

EKONOMİK KRİZ VE ÇÖZÜM YOLLARI

08 Eylül 2018 tarihinde yayınlanan Hikmet Çalışmaları programının yazılı haline getirilmiş halidir. Konuşmacılar: Prof. Dr. Abdulaziz Bayındır (A.B.), Prof. Dr. Servet Bayındır (S.B.)

A.B: Türkiye'de zaman zaman ciddi ekonomik krizler yaşanmaktadır. Allah'a ve resulüne karşı savaş açılan bir ortamda krizlerin yaşanmaması düşünülemez. Örneğin şu an Suriye'de özellikle İdlib şehrinde iç ve dış güçlere karşı bir savaş sürmektedir. Bu savaş, Allah'a ve resulüne karşı yapılmadığı halde oradaki insanların ne kadar büyük bir kriz içerisinde olduğu ortadadır. Bir de savaşın Allah'a ve resulüne karşı yapıldığını düşünelim; bu durumda krizin şiddeti ve insanlara olan olumsuz etkisi çok daha fazla olur.

Allah Teala faizli işlemleri kesin olarak yasaklamıştır. Bakara Suresi'nin 279. ayetinde şöyle buyrulmaktadır:

**Eğer vazgeçmezseniz, Allah'a yani Allah'ın kitabına karşı savaşmakta olduğunuzu bilin. Tevbe ederse-
niz (hatanızdan tam olarak dönerseniz), ana mal-
larınız sizindir; böylece ne haksızlık edersiniz ne de
haksızlığa uğrarsınız. (Bakara 2/279)**

Ondan önce, Bakara 276. ayette de şöyle buyrulmaktadır:

**Allah, faizli işleri dara sokar, sadakaları/zekâtı bü-
yüme aracı yapar.¹ Allah, âyetleri görmezlikte dire-
nen suçluların hiçbirini sevmez. (Bakara 2/276)**

Faizle yapılan işlerde eninde sonunda darlık veya kriz kaçınılmazdır. Ayetteki sadakalar ifadesiyle, ister zekat şeklinde olsun ister başka şekilde olsun alınan vergiler

kastedilmektedir. Bu sadakalar; fakirler, işsizler, borç-
lular gibi toplumda ekonomi dışı kalan kesimlere veri-
lerek onlar tekrar ekonomiye kazandırılır. Bir de yol, su,
elektrik gibi devletin temel harcamalarının yanında ihti-
yaçlılara da verilir. Borçlarını ödeyemeyecek durumda
olan insanlar da böylece borçlarını ödeyebilirler. Yani
borçluya borcu bağışlandığı zaman, o kişi tekrar ekono-
miye kazandırılmış olur.

279. ayetin devamı olan 280. ayette Allah Teala şöyle
buyurmaktadır:

**Borçlu darlık içinde ise, rahata çıkıncaya kadar
beklemek gerekir. Alacağınızı sadakaya/ zekâta²
saymanız, sizin için daha hayırlıdır. Bunu bir bilsey-
diniz! (Bakara 2/280)**

Kendisine "İslam ekonomisi uzmanı" diyen bazı kişiler
"şimdiye kadar İslam ekonomisine yönelik bir model
oluşturulamamıştır" diye bir kanaat beyan ediyorlar. Bir
Müslüman'ın böyle bir cümle kurması mümkün değildir.
Bu, "Allah çözüm sunamamıştır" anlamına gelir. Allah'a
güvenlerinin olmadığını gösterir.

Dolaşımdaki Parayla Vücuttaki Kanın Benzerliği

Dolaşımdaki paranın işleviyle vücuttaki kanın işlevi ara-
sında büyük bir benzerlik vardır. Nüfusu 10.000 kişilik
bir kasaba düşünelim. Kasabadaki bütün para 10 milyon

¹ Faiz, ekonomiyi daraltır, zekât geliştirir. İnsanların malları içinde artsın diye faize verdiğiniz şey (borç) Allah'ın yanında artmaz. Allah'ın rızasını isteyerek verdiğiniz zekâta gelince; kat kat artırırlar zekât verenlerdir. (er-Rum 30/39)

² Tevbe 9/60. âyette sadaka, zekât anlamında kullanılmış ve borçlular zekât alanlardan sayılmışlardır.

TL olsun. Bu 10 milyon TL'nin, vücutta damarlarda dolaşan kan gibi sürekli dolaştığını varsayalım. İnsanlar patates alır pazarda satar, o aldığı parayla gübre alır, işçiye öder, nakliye öder, ekmek alır vs. Vücuttaki kan gibi o para sürekli orada dolaşır. Birisine belki bir 10 TL verirsiniz ama o 10 TL belki 100 kişinin işini görür.

Kan da vücudumuzda sürekli dolaşır. Bütün hücrelere sürekli uğrar. Karaciğerden maddeleri alır bütün hücrelere dağıtır, akciğerden oksijeni alır hücrelere dağıtır. O hücrelerin ürettiklerini alır ilgili yerlere götürür. Çıkan atıkları ilgili yerlere iletir. Nasıl hücreler o kan dolaşımı olmadan hayatlarını sürdüremezlerse insanlar da para dolaşımı olmadan hayatlarını sürdüremezler.

Aslında hiçbir hücre kanın kendisini kullanmaz. Ama kanın getirip götürdüklerine çok büyük ihtiyacı vardır. Onun için kanın sürekli dolaşımda olmasına ihtiyaç vardır. Örneğin hiçbir insan kahvaltıda para yemez ama kahvaltı sofrasındaki her şey oraya parayla gelmiştir. Çöpünüzü alan çöpçü de parayla çalışır. O parayı alamazsa çöpçü de çöpünüzü almaya gelmez.

Kalp bir hücreye "sana kan veririm ama ayda yüzde şu kadar miligram fazla kan isterim" derse herhangi bir hücre o kanı üretme ihtimali var mı? İşte insanlardan faiz istemek de aynen böyledir. İnsandan üretmediği bir şeyin istenmesidir. İstendiği andan itibaren de istenen kişi imkansızlıkla yüzyüze gelir. Hücre ölmektense diğer hücrelerden kan çalmaya başlar, bir müddet sonra barksınız ki hücreler ölmeye başlamış.

Bir de örnek verdiğimiz kasabamıza bir tane bankanın kurulduğunu düşünün. Cebinde parası olanlar çalışmadan gelir elde etmek için parasını getirir oraya bırakır. Banka piyasada dolaşan 10 milyon liranın diyelim ki 3 milyon lirasını alır. Piyasada para darlığı başlar. Vücutta diyelim toplam 5 litre kan dolaşıyor. Bunun 1 litresinin alındığını düşünelim o vücut ne hale gelir?

Güncel Ekonomik Krizin Sebepleri

S.B.: Türkiye'de bir ekonomik kriz olduğu söyleniyor. Söyleniyor dememizin sebebi krizin arkasında aslında hiçbir doğal sebebin bulunmamasıdır. Örneğin, bir ülkede kıtlık olur, çok büyük bir deprem olur, işçiler greve gider, siyasi birtakım çalkantılar olur. Ya da o ülkenin mal aldığı veya mal sattığı diğer ülkelerde birtakım krizler çıkar ve ülke etkilenir. Ama şu anda Türkiye için bunların hiçbirisi geçerli değil. Mesela Suriye'de ekonomik kriz olabilir. Çünkü orada savaş nedeniyle mal, hizmet ve insan dolaşımı felç olmuş durumda.

Peki Türkiye'deki krizin sebebi nedir? Ülkemizdeki bazı uzmanlara göre Türkiye'de krizin çıkma sebebi katma değerli ürün satamamamız ve çok ithalat yapmamızdır. Bunda gerçeklik payı vardır ama dünyanın en gelişmiş ekonomisi Amerika'da neden kriz çıkıyor? Malum 2008'de Amerika'da büyük bir ekonomik kriz yaşandı. İşin aslına indiğimiz zaman görüyoruz ki iktisat tarihinde 1850'den beri her 10 yılda bir dünyayı etkileyen bir kriz çıkmıştır.

Güncel krizin arka planına dönersek, 2008 - 2018 yılları arasında Amerika ve Amerika'yı takip eden Avrupa ülkeleri, dünya piyasalarına 2.5 trilyon dolar para sürmek zorunda kaldı. Çünkü 2008 krizinde bazı dev şirketler ve bankalar borçlarını ödeyememe ve iflas etme tehlikesiyle başbaşa kaldı. Diyelim ki kurumun borcu 100 milyar, piyasa değeri ise 300 milyar dolardı. O ülkenin devleti bu kuruma 100 milyar dolar yatırarak üçte birini ele geçirdi. Dolayısıyla o firmayı kurtarmış oldu.

Bankaları kurtardı, finans kuruluşlarını kurtardı. Aynısını İngiltere yaptı, Fransa yaptı. Peki bu paralar nereden geldi? Devletler bunu para basarak yaptı. Dolayısıyla piyasaya çok fazla dolar sürülmüş oldu. Çok fazla dolar piyasada dolaşmaya başlayınca doların değeri düştü. Bu finans kuruluşları ve devletler de aldığı dolarları yiyip içemeyeceğine göre faizli borç olarak vermeye başladılar. Değeri de düşük olunca faiz oranı da çok düşük oldu. Bir Amerikalı akademisyene göre son 2000 yılın en düşük maliyetli borçlanması yaşandı. Çok düşük maliyetle herkes faizli borç almaya başladı.

Bu biraz şuna benziyor: bir şehire uyuşturucu sokmak isteyenler, oradakilere uyuşturucuya alıştırmak isteyenler, uyuşturucunun fiyatını başta çok düşük tutar. Fiyatını çok düşük tutarak insanları ona alıştıtırır ondan sonra da fiyatı yükseltirler. İnsanlar da aldıkça daha fazla uyuşturucu ister. O zaman da fiyatlar yavaş yavaş yükselmeye başlar. Nasıl uyuşturucu bağımlısı olanlar önce yavaş yavaş evini barkını kaybeder hafta cinayete bulaşır bu durum da giderek ona benzer.

Türkiye'ye gelirsek, Türkiye'de de aynı şeyler yaşandı. Gerek finans kuruluşları gerekse şirketler, gerek devlet kurumları Londra piyasalarından ucuz dolar bulunca, bu doları almayan kerizdir düşüncesiyle bol bol faizli borç aldılar. Bu böyle devam etti, ta ki Amerika'nın başına Trump'ın geçişine kadar. Trump başa geçtikten sonra dedi ki bizim doların değeri neden bu kadar düşük? Ben doları geri çağırıyorum. Piyasadaki dolarları içeri-

ye doğru çekmeye başladı. Bunun yöntemi de merkez bankası faizinin yükseltilmesidir. Diyelim başka yerde yüzde iki faiz var, Amerikan merkez bankası iki buçuk faiz vereceğim deyince insanlar götürüp oraya yatırdı. Böylece piyasalardaki doların miktarı (emisyonu) düşmeye başladı. Dolar pahalalanmaya başladı. Şu an Türkiye'deki krizin günyüzündeki başlıca sebebi bu. Peki bizim yetkililer bunu göremedi mi? Oyunu kuralına göre

oynayacaksın diyorlar ya. Oyun da ne? Faizcilik oyunu. Peki kuralı kim koyuyor? Şu andaki krizin temel sebeplerinden biri o.

1850'lerden beri her on yılda bir ekonomik kriz oluyor dedik. Peki bunun temel sebebi nedir? Pelin Ataman Erdönmez adlı Türkiye Bankalar Birliğinde bir uzman, bir makale yazmış ve Amerika'daki 2008 krizinin sebeplerini anlatmış. 2009 tarihli bir makale. Sebeplerini anlatırken sanki bugünü tarif ediyor. Şimdiki krizin sebepleri olarak ortaya konan ne varsa Amerika'daki krizin sebepleri de aynı:

- Karmaşık ve şeffaf olmayan finansal ürünler artmaya başladı.
- Aşırı kaldıraç oranları sistemde kırılganlıklar yarattı.
- Finans kuruluşları riskleri yeteri kadar değerlendirmeden, kişilere kuruluşlara kredi verdiler. Paralar geri dönmeye başladı.

Krizin Kök Sebebi: Faiz

Sözü geçen makalede Amerika'da kriz öncesinde karmaşık finansal ürünlerin arttığından bahsediliyor. Bunlar aslında özü itibarıyla faizli ama işin içinde kumar ve başka birtakım hileler barındıran güya finansal ürünlerdir. Aslında bu "karmaşık finansal ürün" meselesi sadece Amerika'daki uygulamadan ibaret değildir. Geçmişe

gittiğimiz zaman İslam, hatta İslam öncesi dönemlerde bile bu mesele sürekli karmaşık hale getirilmiş, böylece insanların malları, servetleri sömürülmüştür. İşte buradan hareketle anlamalıyız ki problemin temeli faiz meselesidir. Faizin net bir şekilde tarifi hem Kuran'ı Kerim'de hem de hadislerde çok net ve berrak bir şekilde yapılmıştır. Buna rağmen ilgili geleneksel eserlerde bu tanım yapılamamış, daha kötüsü farklı yapılmıştır. Faiz meselesi farklı bir şekle büründürülerek karmaşık hale getirilmiştir.

Peki Kuranı Kerim'de ne diyor? Bakara 275. ayette:

Faiz yiyenler, şeytanın aklını çeldiği³ kimsenin tavrından farklı tavır göstermezler. Bu (şeytanca tavır,) onların "Alım-satım, tıpkı faizli işlem gibidir." demeleridir. Allah, alım-satımı helâl, faizli işlemi haram kılmıştır. Kime Sahibinden (Rabbinden) bir öğüt ulaşır da faiz almayı bırakırsa, önceden aldıkları kendine kalır. Onun

iş Allah'a aittir. Kim de devam ederse, onlar cehennem ahalisidir, orada ölümsüz olarak kalacaklardır. (Bakara 2/275)

Şeytan farklı farklı yollarda musallat olur. Burada ekonomik anlamda musallat olma söz konusudur. Ayette "kıyamda duramazlar" denmektedir. Kredi sistemine angaje olmuş bireyler, şirketler ve devletler sağlam bir şekilde ayakta duramamaktadır. İşte her 10 yılda bir

Asıl krizi başlatan da konut fiyatlarındaki artışı. Amerika'da ve İngiltere'de aşırı hızlı bir şekilde konut fiyatları arttı. Türkiye'de de konut fiyatları arttı mı? Kesinlikle! Karmaşık ürünler var mı? Katmerlisi var. Üretebildiğinden daha fazla kredi aldı mı insanlar? Alabildine demek? Bankalar emekli maaşı alanlara bile kredi verdi. Torunu getiriyor ninesini, ninesinin emekli maaşı üzerinden kredi alıyor. Telefon alacak, elbise alacak, yemek yiyecek, bunu krediyle yapmaya alıştırdı ve teşvik edildi. Anlaşılan o ki krizin çıkması için herkes elinden geleni yapmış.

3 Ayette geçen, tehabbut تخبط, "takılıp aklını çelme ve aklını bozma" anlamlarına da gelir (Lisân, Tâc'l-arûs).

ekonomik krizin çıkması bunu gösteriyor. Peki şeytanın girdiği nokta neresi? Şeytanın tezi şu: “faizcilik yaparak para kazanmakla ticaret yaparak para kazanma arasında hiçbir fark yoktur”. “Kimileri ticaret yapıyor, ziraatla, tarımla, hayvancılıkla, emeğiyle geçiniyor. Sen de para satıyorsun ne farkı var yani?” diyor. Ama ayeti kerimede diyor ki hayır mesele öyle değil.

İşte işin püf noktası burasıdır. Bu kısım tarihten beri ıskalanmıştır. Fıkıh kitaplarında da Batılı iktisat babalarının kitaplarında da ıskalanmıştır. Allah Teala kitabında iki iktisadi eylemi mukayese etmektedir: birisi alışveriş-ticaret, diğeri faizcilik. Alım satım farklı bir eylem, riba farklı bir eylemdir.

Alım satımda ne oluyor? Birisi bir malı veya hizmeti veriyor. Karşılığında bir mal, bir hizmet veya para alıyor. Tür olarak başka bir şey alıyor. Faizde ise X bir değeri veriyor geriye X'i istiyor. Verdiğinin aynısını fazlasıyla geri istiyor. Aynısını geri istiyorsan bunu bana niye verdin? Daha buradan insan doğasıyla çelişiyor.

Kur'an-ı Kerim'de konulan hükümler evrenseldir. Bugün hiçbir bankanın alım satım yapma yetkisi yoktur. Daha önce finans kurumları bunu yapabiliyordu, 2005 yılındaki kanunla bunu kaldırdılar. Böylece şu anda faizli bankanın da ilerisine geldiler. 2005'ten önce bankalar alım satım yapamazdı ama borç verirdi. Finans kuruluşları ise alım satım yapar ama borç veremezlerdi. Bu evrensel bir kuraldır ama bu kural çiğnendi.

Bugünkü iktisadın duayenleri faizi tasarrufun bir mükafatı olarak tanımlıyorlar. Ya da şöyle diyorlar “faiz, likiditeden mahrum kalmanın mükafatıdır”. Ne demek isteniyor örnek verelim. Mesela bir kişi yiyip içebileceği parasını biriktiriyor, tasarruf ediyor, harcamıyor. Deniyor ki bu adam bu kadar fedakarlıkta bulunduğuna göre mükafatı da hak ediyor. Parasını ihtiyacı olan birisine versin, o kişi ihtiyacını görsün, borcu alan kişi de bu parayı ona ikram etmesine karşılık borç verene bir mükafat versin. Bakınca aslında son derece masum bir gerekçe gibi duruyor. Halbuki soru şu. Varsayalım tasarruf etti biriktirdi. Bu parayı herhangi bir başkasına vermesinin tek yolu kredi midir? Bunun başka bir yolu yok mudur? Yine paraya ihtiyacı olan birine, işine ortak olarak verse parayı. Parayı kullanarak kâr etse ve kârı bölüşse. Bunu teklif ettiğin zaman diyor ki yok “banka aptal mı ki ticaret yapsın, riskin altına eline

soksun”. Peki diğer adam aptal mı ki? Böyle bir durum var.

Peki Resulullah ne diyor: “Menfaat amaçlı olarak verilen her kredi işlemi faizciliktir.” Bir kişi birisine kredi veriyor karşılığında da menfaat sağlıyorsa bu işlem faizciliktir. Ondan elde edilen fark da faizdir. Şunu demiş oluyor. Sen birine borç mu vereceksin? Bu sadece Allah rızası için, dayanışma için yapabileceğin bir işlemdir. Bunu bir gelir kapısı haline getirmeyeceksin.

Bakara 275'te Allah, riba yoluyla servet transferini haram kıldı ama ticareti helal kıldı diyor. Nisa 29. ayette de eğer siz ekonomik faaliyetler kuracaksınız sistem ticaret temelli olmalıdır diyor:

Müminler, mallarınızı aranızda uydurma (batıl) yolla değil, karşılıklı rızaya dayalı ticaretle yiyin de kendinizi öldürmeyin; Allah size karşı çok merhametlidir.

Peki ticaret nedir? Bir insan bir malı ürünü alır onu verir başka bir mal alır tekrar alır satar ve bu sayede insanlığın her ne hizmete, mala ihtiyacı varsa hem üretilir hem de dolaşır. İnsanlar da bir şey alır ve karşılığında başka bir şey vererek mecburen ekonomiye katkıda bulunmuş olur. Diğer türlü verdiğinin aynısını geri aldığı zaman oturduğum yerden 100 lira verip 110 lira alırım, 110 verir 120 alırım. Ama 100 lira verip bir gözlük alırsam müşteri bulmam lazım. 110 liraya sattım bununla yeni gözlük almam lazım. Mecburen ekonomiye katkı sunmam lazım. Öte yandan faizcilerin hiçbir riski yok, ticari riskleri alanlar da bir yandan da kazandıklarından bu asalakları beslemek durumundalar.

Tarihte Faizcilik

Peki bu sistem bugün böyle de geçmişte böyle değil miydi? Malesef İslam'dan önce de, İslam tarihinde de ve bugün de aynı şekilde devam etmektedir. Mesela Basra bölgesinden Ömer'e (ra) bir heyet gelir. Ömer (ra) onlara diyor ki “Duydum ki sizin oralarda faizcilik çok yapılıyor. Faizciliğin tozundan bile uzak durun.” Şimdi bu olay Ömer'in (ra) faiz konusunda ne kadar hassas olduğuna dair anlatılır ve doğrudur. Ama aynı zamanda daha Muhammed'in (as) ölümünden belki birkaç yıl sonrasında yaşanıyor. Basra Medine'nin burnunun dibidir. Demek ki İslam, bu konularda oralarda hala özümsememiştir. Faizciliğin orada fiilen hala uygulandığının bir delilidir.

Abdülaziz El-Duri isimli bir alimin “Irak’ın İktisat Tarihi” diye bir çalışması var. Bu eserde anlatıldığına göre miladi 912’de o günkü Abbasi yönetiminin Irak’taki valisi, iki tane Yahudi sarrafı yetkilendiriyor. Her ay başında onlardan 150.000 dirhem para borç alıyor. Çünkü ödemelerde sorun yaşıyor. Sarrafların alacağı için de vergi memurlarını görevlendiriyor ve Ahvaz bölgesinin vergilerini onlara bağlıyor. Bunu 16 yıl böyle devam ettiriyor. Bu iki sarraf 16 yıl boyunca devleti faizle finanse ediyor. Abdülaziz El-Duri diyor ki: her ne kadar ilk faizli banka 1150’lerde Venedik’te kurulmuştur denirse de bu öyle değildir. Aslında ilk faizli banka 912’de Abbasiler döneminde kurulmuştur. Yani İslam devletinin egemen olduğu bir toplumda başta Yahudiler olmak üzere sarraflar faizcilik yapıyordu. Hristiyanlar ikinci, az sayıda da Müslüman sarraf vardı diyor eser sahibi. Tabii bu eserde sadece Irak bölgesi anlatılıyor diğer bölgeleri bilmiyoruz.

İslam Topluluklarında Faizcilik Neden Yaygın?

A.B.: Kur’an ve hadislerdeki açık ifadelere rağmen, Müslüman toplumlar tarih boyunca yakalarının faizcilikten ve faizcilerden kurtaramamıştır. Bunun başlıca sebeplerinden biri fıkıh geleneğimizde faizin tanımının doğru ve net bir şekilde yapılmamış olmasıdır.

Resulullah faizi “borçtan elde edilen gelir” olarak tanımlamıştır. Bugün dünyada kime sorsanız bu tanımlı kabul eder. Allah Teala, zaten ayeti kerimede “alım satım ve faiz aynıdır” demeyi şeytani bir tavır olarak belirtmiştir. Ne yazık ki mezheplerin tamamı ilgili ayetlerin hiçbirini almamışlardır. Bazıları sadece “faiz haramdır” kısmını almışlardır. Çok nadiren başka ayetleri de görebilirsiniz. Allah, açık bir şekilde faizle alım satımın farklı şeyler olduğunu söylediği halde, mezhepler, faizi alım satımın alt başlığı yapmışlardır. Hak mezhep (!) oldukları için olsa gerek haşa Allah’ın yanlışını düzeltmişlerdir!

Örneğin Hanefilerin faiz tarifi şöyledir: “Mübadeleli akitlerde taraflardan biri lehine şart koşulan karşılıksız fazlalıktır.” Bu tanımdan kim neyi anlayabilir? Hanefiler aynı zamanda faizli işlemleri tartılan veya kileyle işlem gören mallarla sınırlamıştır. Böyle olunca kağıt para devreden çıkmış olmakta ve faizciliğin önü tamamen açılmaktadır.

Şafii mezhebinin faiz tanımına bakalım: “faiz, belli malları akit sırasında şer’i ölçekle eşitliği bilinmeden peşin veya bedellerinden her ikisi yahut veya birisi veresiye olmak üzere değiştirmek için yapılan sözleşmedir.” Ne anladınız? Kendilerinin de anlamış olması imkansız çünkü hiçbir şey anlaşılmıyor. Malikilerin ve Hanbelilerin tanımları da Şafiilere çok benzerdir. Sonuçta ne oldu? Böyle karışık tanımlarla faizciliğin önü sonuna kadar açılmıştır.

Osmanlılara geldiğimizde, insanların büyük alim bilerek saygı ve sevgide kusur etmediği Ebussuud efendi, aslında faizin babasıdır. Araplarla ilk toplantıları yaptığımız zaman Abdulseffar Ebu Gudde bizden Ebu Suud’un bu konulardaki bazı görüşlerini yazmamızı istemişti. Ben de ona bir Arap atasözüyle dedim ki ‘onun adını duymam kendisini görmenden daha hayırlıdır’. Yani siz Ebu Suud’u bir şey zannediyorsunuz. Yazarsam eğer Osmanlı’yı nasıl gırtlığına kadar faize soktuğunu göreceksiniz dedim. İsrar edince tercüme ettim, yazdım gönderdim. Bir de bak-tım ki onları uygulamaya başlamışlar! Ben oysa ne kadar yanlış görüşleri olduğunu bilsinler diye göndermiştim.

Faizsiz Finans Kuruluşlarının Faizli Hale Getirilmesi Serüveni

Türkiye’de 1985’te finans kurumları kuruldu ve orada ilk danışman olan kişi ben oldum. Sonra diğerleri kuruldu ve başka danışmanlar da oldu. O seneki eylül ayında uluslararası bir toplantı yapıldı. Toplantıda Türkiye’yi sadece ben temsil ettim. Mustafa ez-Zerka diye çok bilinen Ürdünlü bir hoca vardır. O dönemde finans kurumları kurulmuş ama geciken borçlardan dolayı faiz alamıyorlardı. Bu sorunu çözmek için bir toplantı düzenlendi. Toplantının detaylarını Ticaret ve Faiz kitabımızın 273. sayfasında bulabilirsiniz. Toplantı üç gün sürdü. Üç gün boyunca hiç ağzımı açmadım. Orada Mustafa ez-Zerka üç gün boyunca geciken alacakları gasp sayan bir çözüm ortaya attı. Mesela yazlığınıza gelmişsiniz sizden önce birisi yazlığınıza gelmiş orada oturuyor. İşte oturanlardan gasp bedeli adı altında kira alınabilir diyor Şafii ve Hanbeli fakihleri. Bu kişi bu durumu geciken borçlara uyarlayarak yani onu gasp sayarak onun kirası gibi, “mahrum kalınan kâr” adı altında gecikme bedeli alınabilir diyor. Delili ne? Ayet yok, hadis yok. Şafii ve Hanbeli mezheplerinin gasp edilen mallarla ilgili görüş-

şünü delil alıyor. Hanefi mezhebi bu gasp kirasını zaten kabul etmiyor, ama o iki mezhep kabul ediyor. Ama o iki mezhep de, bu işlem, sadece kiraya verilebilen mallar için caizdir diye şart koşuyor. Tüketilen mallarda bu olmaz diye açıkça söylüyorlar. Para tüketilmeden yararlanılan bir şey midir? Tüketmezsen hiçbir işine yaramaz. O sebeple tüketilen maldan böyle bir miktar isterseniz bu faiz olur diyorlar.

Mustafa ez-Zerka, orada iki mezhebin görüşüne dayandığını söylüyordu ama o mezheplerin faiz dediği konunun o kısmını gizledi ve öbür kısmını alarak fetva verdi. Toplantıda herkese teker teker sordu. Yedi kişiydik. Beş kişi ondan yana oldu, bir kişi çekimser davrandı ve net bir tavır koymadı. Sıra bana gelince “bu faizdir” dedim. Adam birden sinirlendi ve ben yazılı gerekçe isterim dedi. Ben de hemen bir satır yazıp verdim. Yazınca yanında bir kişi kaldı, herkes vazgeçti. Ondan sonra bir daha bu konu gündeme gelmedi.

Bir de şunu ekleyeyim. 1985'teki toplantıda Mustafa Zerka'nın yanında Emin Saraç hoca vardı, ona refakat ediyordu. Ben Mustafa Zerka'ya karşı çıkınca beni Türkçe olarak “sen kiminle konuştuğunu biliyor musun” diye azarladı. Dedim ki soruyu bana soruyorlar sana sorarlarsa istediğin cevabı verebilirsin. Karşı çıkmamdan çok rahatsız oldu. Şimdi Emin Saraç hoca çok saygıdeğer bir hoca olarak bilinir. Bunu ismen söylüyorum ki ölmeden tevbe etsin diye.

Albaraka Grubu'nun Cidde'de yayınlanan bir dergisi vardır. 1999'da bu konuda Arapça bir makale yazdım. Orada yayınlandı, Türkçeye de çevrildi. Bu makalenin yayınlandığı ay Mekke'de yine bir toplantı yapıldı. Toplantı salonuna girince Abdüssettar Ebu Gudde bana dedi ki ne biçim bir makale yazmışsın bu Hz. Süleyman çözümü! “O ne demek?” deyince “biz çok beğendiğimiz çözümlere öyle söyleriz” dedi. Uygulayın o zaman dedim. Finans kuruluşları da hocam bize muhteşem bir çözüm sundun dediler.

2005'te uygulayalım dendi ve nasıl uygulanacağını görüşmek için Beşiktaş'ta bir salonda toplandık. Toplantıya gidiyoruz. Toplantıda Hayrettin Karaman, vefat eden Nurettin Can bir de Halil Günenç bir de ben vardım. Toplantıya girmeden önce genel müdür bana diyor ki ya hocam sen bize ne muhteşem bir sistem sundun! Toplantıya

girince Hayrettin Karaman, Mustafa Zerka'nın o saçma-sapan hiçbir ilmi değeri olmayan görüşünü orada dillendirdi. Faize fetva verdi yani. Nurettin Can onu destekledi. Halil Günenç hoca ise yolda gelirken Ez Zerka'nın görüşü için faizdir kardeşim dedi, orada caizdir kardeşim dedi. Döndük geliyoruz yine faizdir kardeşim, dedi. Aynı arabayla gidip geliyoruz. Hayrettin Karaman'dan, Nurettin Can'dan, Halil Günenç'ten, faize fetva aldıktan sonra bu defa senin görüşün uygulanmaz demeye başladılar! İki dakika önce hayran kalmıştınız ne oldu?

Faizsiz finans kurumları 12 Eylül'ün ürünüdür. O zaman kurulmuşlardı. Bir gün Albaraka'nın Kadıköy Şubesinin açılışına gitmiştim. O zaman Osman Akyüz Albaraka'nın genel müdürüydü bugün de Katılım Bankaları Birliği Başkanı'dır. Güneş Taner de ekonomiden sorumlu devlet bakanıydı. Orada bana dedi ki, Hocam açılış yapıyoruz ama iş çok kötü. 28 Şubat dönemi idi. Milli Güvenlik Kurulu bu kuruluşları kapatmaya kararlı dedi. Gelin aranızda birkaç tane genel müdür seçin ben sizi askerlere götürüyüm dedim. Allah'a şükürler olsun İstanbul Müftülüğü fetva kurulu başkanı olduğumuz için hakikaten her tarafta değer veriyorlardı askerler dahil. Askerler her hafta benimle toplantı yapıyorlardı. O toplantıların ne kadar olumlu etkisi olduğunu keşke toplantı tufanağı yayınlansa da görseniz.

Doğan Bayazıt Paşa'ya gittik, ben onun inançlı bir insan olduğuna şahsen şahidim. Başkaları ne der bilmiyorum. Götürdüm bunları paşaya. Götürmeden dedim ki bakın bunlar asker. Bunlar karşısında ezilip büzülmeyin bunlar öyle bir insandan hoşlanmazlar. Dik duruşlu olun düzgün konuşun dedim. Gittik komutanlar karşısında ezilip büzüldüler. Paşa da diyor ki kardeşim bu kadar banka var siz de bu bankalar gibi çalışın dedikçe ezilip büzüldüler. Dedim ki Paşam bir dakika sen bu işten anlamazsın! Bak Allah Teala diyor ki Allah alım satımı helal faizli işlemi helal kılmıştır. Senin dediğin bankalar Allah'ın haram dediği faizle meşgul oluyor, bunlar da Allah'ın helal kıldığı alışverişle meşguller dedim. Ama sen istediğin bütün uzmanları topla sen de orada ol, ben de o uzmanlara meseleyi anlatayım dedim. Tamam tamam Abdülaziz Hoca ne derse o doğrudur, dedi ve bu defter kapandı. Finans Kurumları'nı kapatmaktan vazgeçtiler. Bu olaydan sonra bu finans kuruluşları sonra beni çok ciddi miktarda maddi sıkıntıya sokarak teşekkür ettiler! Osman Akyüz ve Yunus Nacar da vardı.

Daha sonra bana vatandaşın şikayetler gelmeye başladı. Dosyalarını karıştırdım ve 'bu nedir' demeye başladım, faizli işlemler gördüm. Bir rahatsızlık doğdu. Sonra meğer bir kanun çalışması yapıyorlarmış. O kanun çalışmasında da bunlar kendilerini faizli banka haline getiriyorlar. O sırada da bunu engellemek için elimden gelen her şeyi yapmaya çalışıyorum. Beni hiç dinlemeyip benimle ilişkiyi tamamen kopardılar. Aynen dedikleri şu: Sen de hocasın bunlar da. Hayrettin Karaman, Halil Günenç falan. Biz senle devam etmek zorunda değiliz dediler. Ben de bunlardan kurtulduğuma şükrettim.

O zaman Recep Tayyip Erdoğan beyefendiye bir mektup yazdım. 5411 nolu bankacılık kanunu çıkmadan önce yazmıştım. O kanun çıktı ve o kanunla bunlar faizli banka haline getirildiler. 12 Eylül'ün kurduğu, 28 Şubatçılara kapattırmadığımız kurumları 2005'te faizli hale getirdiler. Mektupta şunları yazdım:

Özel finans kurumları bir süredir faizli banka olma yoluna girmişlerdir. TBMM'ye sevk edilen kanun tasarısı da onları faizli bankaya dönüştürecek düzenlemelere haizdir. Dördüncü maddeyi incellerseniz bunu görürsünüz. Tek fark bankaların mevduat hesabı, finans kuruluşlarının katılım hesabı kabul etmeleridir. Bu duruma engel olmak için herkes elinden geleni yapmalıdır.

Bu arada şunu söyleyeyim ben sadece ilim adamı değil iş adamı ve sanayiciyim. Allah rahmet eylesin babam ilkokula gitmeden bana ticareti öğretti. Dördüncü sınıftan itibaren de işyerlerimizde çalıştırarak oralarda yöneticilik yaptırdı. Böylece iş aleminin içerisinde yetişmiş olduk ve hiçbir zaman da ayrılmadık. Baktım ki Ali Babacan beni arıyor. Bu konularda yapmayın, etmeyin dedim. Kanun çıkmadan önce bile biz bunları faizcilikten kurtaramıyorduk, şimdi hiç kurtaramayız dedim. Yarım saatten fazla konuştuk. Sonra Nazım Ekren beyi aradım. O zaman genel başkan yardımcısıydı. Sonra ekonomiden sorumlu devlet bakanı ve başbakan yardımcısı oldu. Ali Babacan bey

beni biraz önce aradı bu konuyla ilgili falan deyince beni keserek 'yahu ben meclisteyim kanun geçti biraz önce' dedi. Kanun geçerken beni niye arıyorsunuz telefonda?

Bugünkü toplantıyı neden yapıyoruz? Cenabı Hakk'ın huzurunda bize delil olsun diye. Bugün finans kurumlarının bize sorup da cevap alamadıkları tek soru yoktur. Hepsinin cevabı da bu kitapta (Ticaret ve Faiz) var. Bu kitap 30 yıllık bir çalışmanın belki 1000'den fazla toplantının ürünüdür. Bugünkü yönetim şu andaki ekonomik kriz için bize çözüm göstermedi diye asla söyleyemez. Cenabı Hakk'ın huzurunda bunu söyleyeceğiz. Ama gerekirse bunu yayınlarım da. Ama yayınlamayacağım şimdi. Burada bunu açıkça söylüyorum bu faizden lütfen vazgeçin. Çözüm yok diye bir şey yok. Krizler çok büyük imkanlar doğurur. Türkiye'nin önünde o kadar büyük bir imkan var ki ama birinci şart arkasında ciddi bir siyasi irade olmasıdır.

Alınan Önlemler Yeterli Mi?

S.B.: Bu krizlerin ana sebebi faizdir. Ama bunun tam anlaşılıp anlaşılmadığı konusunda emin değiliz. Örneklere devam edelim. Kurban bayramından önce bir gecede dolar 7 TL'yi aştı. Piyasalar kapalıyken hem de. Geceyarısı niye bu işler oldu? Daha sonra İngiltere'de falanca banka personelini çağırdı, bankayı açtırdı dolar sattı, aldı ve bu işi yaptırdı dediler. Diyelim ki bu iş ticari mantıkla olacak dediniz. İster İngiltere ister Amerika ister yerli. Bir banka kar etmek istiyor doları vermek istiyor. Buyursun versin. Karşısına mal ve hizmeti al milyar dolar getir. TL'nin değerini mi düşürmek istiyorsun, sür piyasaya TL'yi ama karşılığında mal veya hizmet al. O zaman denge bozulmaz. Ama faiz üzerinden işlemleri yaptığınız zaman o zaman kedinin fareyle oynadığı gibi oynuyorlar insanlarla.

Bu oyunları kamu otoriteleri biraz biraz görmeye başladı. İki tane önemli tedbir alındı. Kurban bayramı öncesi SPK bir karar aldı. Bu kararda forex işlemlerinde 1'e 10 marjın 1'e 1'e indirildi, sadece kurban bayramına özel olmak üzere. Çünkü Türkiye'de piyasalar kapanıyor. Önceden 10 dolarlık teminat koyup 100 dolarlık açığa satış yapılabiliyordu. SPK dedi ki Kurban bayramı süresince bu işi ben engelledim. 1 Milyon dolar karşılığı TL yatırmadan dolar alamazsın.

Dinimize göre de Dolarla Doları ve TL ile TL'yi değiştireyorsanız işlem peşin ve miktarlar eşit olmak zorundadır. Dolarla TL'de miktarlar eşit olmak zorunda değil ama değişim peşin olmak zorunda. Bizim dinimizde aslında bütün tedbirler var ama mezheplerde bunlardan bahsedilmez. Birisi Nebimize geliyor "benden biri deve satın aldı 200 altına. 150 altını verdi, altın param bitti, dedi. Kalanı gümüş olarak ödeyeceğim dedi ve günün kuruna göre ödedi. Bunda bir sıkıntı var mıdır?" diye soruyor. Nebimiz de ödemenin peşin olduğu ve işlemin o gün yapılması sebebiyle sorun olmadığını söylüyor. Temel prensip bu. Doğal ve fitri olanı da bu zaten. SPK'nın aldığı bu karar önemli ve doğru bir karar. SPK bu kararı piyasalar kapalı diye kurban bayramı için uygulayacağına her zaman uygulasa olmaz mı? Haramın geçici yasaklığı olur mu?

İkinci önlem de buna benziyor. Bu önlem BDDK tarafından alındı. Swap işlemleriyle alakalı. O da vadeli döviz alım satım işlemleriyle ilgili. Bir finans kurumu dilediği kadar vadeli dolar alabiliyor. Diyelim ki 1 aya kadar bana 1 milyon dolar sat. Kuru da 6.70'den alıyorum. Dilediği gibi açığa oynuyor. Bunu oynayanın da güçlü olduğunu yani belli bir miktarı da kurban etmeye hazır olduğunu düşünün. Bu niyetle yola çıktığını düşünün. Açığa alış yapıyor. BDDK bu oyunu gördü ve her finans kuruluşu kendi öz sermayesi ne kadarsa onun en çok %50'si kadar açığa alış veya satış yapabilir diye bir kural getirdi. Gerçi bu da faizdir. Baktı ki yine olmadı çünkü bu oynayan finans kuruluşlarının sermayesi çok yüksek. Bunların sermayesi birçok ülkenin bütçesinden daha büyük. Bunu %50'yle sınırladı ama baktı ki bir işe yaramıyor %25'e indirdi. Senin sermayen 100 milyarsa ancak 25 milyarlık yapabilirsin dedi. Eğer bu kadar tehlikeli bir araçsa bunu hiç yaptıрма. Vadeli, forward, futures, swap, opsiyon dediği karmaşık finansal ürünler de bunlar işte. Tarif edenler bile tam anlamıyor ne olduğunu. İşte finansın kurtları bunları farklı farklı kullanarak devletleri ve şirketleri köşeye sıkıştırabiliyorlar. Hele bunu yapan bir kuruluş havadan para da basabiliyorsa daha beter.

Dolar Gerçekten Çok Değerli Mi?

A.B.: Doların bir değeri yoktur. Bir süreliğine doların altın karşılığı vardı Başkan Nixon onu da kaldırdı. Şu an doların hiçbir karşılığı yoktur. 100 dolarla 1 doların

farkı, matbaadan iki sıfır fazla yazılmış olmasıdır. Hurda kağıt değerinden başka bir değeri yok. Bir fabrika şu kadar milyon dolar satış yaptık diye seviniyor. Peki dolar dediğin ne? Bir çanta kağıt. Yıllarca çalışıp üretip hakiki mallarımızı bir çanta kağıt için vermişsin ve seviniyorsun.

Eskiden 1 milyon TL'lik banknot vardı en büyük para olarak hatırlarsanız. Şimdi ona sakız bile alamazsınız. Artık kağıt da yok bilgisayardaki rakamlardan dönüyor her şey. Merkez bankasının güncel istatistiklerine bakarsanız verilen krediler 2.516 Trilyon. Peki banka kasalarının toplam para ne kadar? 21,5 milyar TL. 100 katından fazla. Hani merkez bankasından başkası para üretmez diyordunuz? Merkez bankasının toplam parası ne kadar 186 milyar TL. Bu olmayan parayı bilgisayardan ürettirdiniz, bir de faizli kredi olarak verip faiziyle geri istiyorsunuz. Sonra da ekonomik tedbir olarak diyorlar ki paranızı bankaya vadeye yatırın, stopajı düşürdük. Yani vatandaş bankaya teşvik ediyor. Vatandaş 10 milyar para getirdi diyelim. Yine onu 100 katı borç verecek. Sonra da bankaya diyorsun ki şu esnafa verersen onun da kefil olacağım. Allah ve resulü ile savaşa insanları teşvik ediyorsun, savaşa sen burdan katıl sen burdan katıl sen de buradan katıl.

Kredi faizsiz bile olsa borçla ancak acil ihtiyaçlarınızı karşılayabilirsiniz, hiçbir ekonomik faaliyet yürütemezsiniz. Çok büyük bir ekonomik kuruluşun yöneticisi ve CEO'su ile konuşuyoruz. Yöneticisi bana dedi ki hocam sen faizin aleyhinde konuşuyorsun, kredi olmazsa ben nasıl iş yapacağım? Bu işleri nasıl yürüteceğim? Ben de dedim ki bırak Allah'ını seversen insanların büyük büyük iş adamı dediği insanlar para babalarının taşeronu değil mi dedim. Hemen sustu. Sonra CEO dedi ki hocam öyle diyorsun ama bir iş yapacağım param yok. Kredi olmadan nasıl yaparım? Kaç liraya ihtiyacın var dedim diyelim 1 milyon TL. Ne zaman ödersin. 6 ay sonra. 6 ay sonra bana 800.000 lira bile ödeyebilir misin? 200.000 TL de benden sana hediye olsun. Dedim ki sen hayatında bir simit bile satmamış ekonomistler gibi değilsin. Ekonominin içinde olan bir insansın. 6 ay sonra bana 800.000 verebilir misin? Veremem dedi. Ne yapacaksın? Gidip başka yerden kredi alacaksın.

Biraz önce bahsettiğimiz araçlar hem kumar hem de faizdir. Bu olmayan paraları sen para olarak kabul ediyorsun. Sonra diyorsun ki Avrupalılar niye zengin? Niye olmasın ki? Kağıdın üzerine 1 dolar yazıyor, üç sıfır daha koyuyor 1000 dolar diyor. Ekrana yazıyor. Adam iki saniyede yazıyor sen bir ömür çalışıyorsun kazanamadığın zaman elindekilerin hepsini alıyor yetmiyor yine borçlu çıkıyorsun. Bu büyük bir akıl tutulmasından başka bir şey değildir. Sen Müslümanım diyorsun beş vakit namaz kılıyorsun. “Yalnız sana kulluk ederiz” diyorsun. “Bize doğru yolu göster” diyorsun. İşte sana göstermiş, faizcilikle uğraşma diyor. “Ama, şöyle böyle...” dediğin an kusura bakma senin Müslümanlıkla hiçbir ilgin kalmamıştır demektir. Çünkü “ama” demek “ben bu işi Allah’tan daha iyi biliyorum” demektir. “Ama” değil “başüstüne” diyeceksin. İnşallah başüstüne diyenlerden oluruz.

Uyarıları Dinlemeyenlerin Sonu

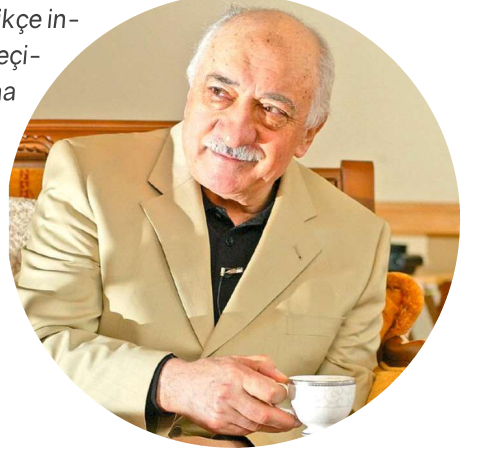
Allah Teala Maide Suresi 62 - 63. ayetlerde Yahudileri tenkit etmektedir:

Onlardan çoğunun doğrulardan uzak, düşmanlık ve haram yeme yarışi içinde olduklarını görürsün. Yaptıkları ne kötüdür! Din adamları ve bilginler, onları, doğruluktan uzak söz söylemekten ve haram yemekten men etselerdi olmaz mıydı? Onlar işlerini ne kötü yapıyorlar! (Maide 5/62-63)

Bazı meslektaşım hocalar 2005’ten beri faize fetva vermekteler. Ben fetva vermediğim için de beni eleştirenler ve dışlayanlar oldu. Ben de onlara dedim ki: “bakın Cehenneme gitmek istiyorsanız işte bu hocaların arkasına düşün, benim Cehennem’de işim yok!” Biz bugün bunları neden anlatıyoruz? Yarın Cenab-ı Hakk’ın karşısında hesap verebilmek için, uyarımızı yaptık diyebilmek için. Tutarlar tutmazlar kendileri bilir. Ama şunu da bilsinler ki tutmazlarsa dünyaları da gider ahiretleri de.

Benzer uyarıları, şirk içerisinde oldukları için Fethullah’a ve Fethullahçılara çok yapmışım. Pensilvanya’da, Kur’an’a uyacakları konusunda Fethullah’la protokol yapmışım. Ama yollarından dönmediler. Yakın arkadaşlarımız bilir 15 Temmuz’dan 3 sene öncesine kadar sürekli çevreme Fetullahçılar her an batabilirler diye söylü-

yordum. Ben böyle dedikçe insanlar benimle dalga geçiyordu, “ne batması daha da yükseliyorlar!” diye. Niye öyle söylüyordum? Çünkü bunlara gereken bütün uyarılar yapıldı ama dinlemediler. Kur’an’daki kural böyledir.

15 Temmuz gecesi haberleri duyar duymaz bunların battıklarını anladım ve son derece sevindim. Çocuklarım, kardeşlerim, yeğenlerim hepsi sokağa çıktı, ben dedim ki gelmiyorum çünkü bu adamların batacağını biliyorum. Allah Teala’nın koyduğu kural gerçekleşti. Ben sadece bunun TV başında zevkini yaşayacağım, dedim. Çünkü şu ana kadar bana düşen görevi yaptım. Herkes kapılarında kuyruğa girerken bunun yanlış olduğunu kitap yazarak, konuşarak derslerde anlattım.

Şimdi tekrar uyarıyorum. “Ben Müslümanım” deyip de Allah’ın emirlerine kayıtsız şartsız uymayanları Allah kesinlikle cezalandırır. Allah yardımcımız olsun.